

**OILAVIY MUHITNING BOLA TARBIYASIGA TA'SIRI:
IJTIMOIY-PEDAGOGIK YONDASHUV**

Toshquvvatova Muxlisa

Xurramova Dildora

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti pedagogika

talim yonalishi talabalari

Annotatsiya: *Mazkur maqolada oilaviy muhitning bola tarbiyasiga ta'siri ijtimoiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Oiladagi tarbiya usullari, ota-onaning munosabati, ijtimoiy va psixologik omillarning bolaning shaxs sifatida shakllanishiga ta'siri yoritiladi. Shuningdek, sog'lom oilaviy muhitni yaratish, ijtimoiy pedagogning bu jarayondagi o'rni va vazifalari hamda muammoli oilalar bilan ishlash yo'llari ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *oilaviy muhit, bola tarbiyasi, ijtimoiy pedagogika, oila, tarbiya, psixologik muhit, ijtimoiylashuv, pedagogik yondashuv, ota-ona, rivojlanish*

Abstract: *This article analyzes the influence of the family environment on child upbringing from a socio-pedagogical perspective. The methods of upbringing in the family, the attitude of parents, the influence of social and psychological factors on the formation of a child as a person are highlighted. Also, the creation of a healthy family environment, the role and tasks of a social pedagogue in this process, and ways of working with problem families are considered.*

Keywords: *family environment, child upbringing, social pedagogy, family, upbringing, psychological environment, socialization, pedagogical approach, parents, development*

Аннотация: *В данной статье анализируется влияние семейной среды на воспитание ребенка с социально-педагогической точки зрения. Рассматриваются методы воспитания в семье, отношение родителей, влияние социально-психологических факторов на формирование личности ребенка. Также анализируются вопросы создания здоровой семейной среды, роль и задачи социального педагога в этом процессе, а также способы работы с проблемными семьями.*

Ключевые слова: *семейная среда, воспитание ребенка, социальная педагогика, семья, воспитание, психологическая среда, социализация, педагогический подход, родители, развитие*

Kirish

Bola shaxsining shakllanishida oila eng muhim ijtimoiy institutlardan biri hisoblanadi. Aynan oilada bola dastlabki tarbiya, axloqiy qadriyatlar, xulq-atvor me'yorlari va ijtimoiy

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

munosabatlarni o'zlashtiradi. Shuning uchun oilaviy muhitning sog'lom yoki nosog'lom bo'lishi bolaning kelajakdagi hayot yo'liga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Bugungi kunda jamiyatda yuz berayotgan ijtimoiy o'zgarishlar, oilaviy munosabatlarning turli shakllari va zamonaviy hayot tarzi bolalar tarbiyasiga yangi talablar qo'yimoqda. Ayrim hollarda oiladagi nizolar, e'tiborsizlik yoki noto'g'ri tarbiya usullari bolada salbiy xulq-atvor, ijtimoiy moslashuv muammolari va ruhiy tushkunlik kabi holatlarni keltirib chiqaradi.

Shu bois oilaviy muhitni ijtimoiy-pedagogik jihatdan o'rganish, uning bola tarbiyasiga ta'sirini tahlil qilish va muammolarni bartaraf etish yo'llarini ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonda ijtimoiy pedagogning roli alohida e'tiborga loyiqdir.

Asosiy qism

Oilaviy muhit bola tarbiyasining eng muhim omillaridan biri bo'lib, u bolaning jismoniy, ruhiy va ijtimoiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Oila — bu bola uchun birinchi ijtimoiy maktab bo'lib, unda u hayotiy tajriba orttiradi, axloqiy qadriyatlarni o'zlashtiradi va jamiyatda o'z o'rnini topishga tayyorlanadi. Shu sababli oiladagi muhitning sog'lom va barqaror bo'lishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Bolaning shaxs sifatida shakllanishida ota-onaning tarbiya uslubi muhim rol o'ynaydi. Mehr-muhabbat, e'tibor va qo'llab-quvvatlashga asoslangan demokratik tarbiya usuli bolada ishonch, mustaqillik va mas'uliyat hissini rivojlantiradi. Aksincha, haddan tashqari qattiqqo'llik yoki beparvolik bolada qo'rquv, ishonchsizlik, tajovuzkorlik yoki befarqlik kabi salbiy xususiyatlarning shakllanishiga olib kelishi mumkin.

Oiladagi psixologik muhit ham bola tarbiyasiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Agar oilada o'zaro hurmat, tushunish va tinchlik hukm sursa, bola o'zini xavfsiz va himoyalangan his qiladi. Bu esa uning ijtimoiylashuv jarayonini osonlashtiradi. Aksincha, oiladagi nizolar, janjallar va stressli vaziyatlar bolada ruhiy zo'riqish, xavotir va ijtimoiy moslashuv muammolarini keltirib chiqaradi.

Shuningdek, oilaning ijtimoiy-iqtisodiy holati ham muhim omillardan biridir. Yetarli sharoitning mavjudligi bolaning bilim olishiga, qiziqishlarini rivojlantirishiga imkon yaratadi. Ammo moddiy qiyinchiliklar mavjud bo'lgan oilalarda ham to'g'ri tarbiya va e'tibor orqali ijobiy natijalarga erishish mumkin. Bu yerda eng asosiy omil — ota-onaning mas'uliyati va farzandiga bo'lgan munosabatidir.

Ijtimoiy pedagog oilaviy muhitni o'rganish va tahlil qilish orqali bolaga ta'sir etuvchi omillarni aniqlaydi. U muammoli oilalar bilan ishlashda ota-onalarga pedagogik maslahatlar beradi, tarbiya usullarini to'g'rilashga yordam beradi va bolaga psixologik-pedagogik ko'mak ko'rsatadi. Shuningdek, ijtimoiy pedagog oila, maktab va jamiyat o'rtasida hamkorlikni yo'lga qo'yib, bola rivoji uchun qulay muhit yaratishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, ijtimoiy pedagog profilaktik ishlar orqali oilalarda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni oldini olishga harakat qiladi. Turli seminarlar, suhbatlar va

treninglar orqali ota-onalarning pedagogik madaniyatini oshirish, ularni farzand tarbiyasida faol ishtirok etishga undash muhim vazifalardan biridir.

Umuman olganda, oilaviy muhitning sog‘lom bo‘lishi bola tarbiyasining muvaffaqiyatli kechishini ta‘minlaydi. Shu bois ijtimoiy-pedagogik yondashuv asosida oilani qo‘llab-quvvatlash, ota-onalarga yordam berish va bolalar uchun qulay sharoit yaratish zarur hisoblanadi.

Oilaviy muhit bolaning shaxs sifatida shakllanishida eng muhim ijtimoiy institutlardan biri hisoblanadi. Ijtimoiy-pedagogik yondashuvga ko‘ra, bola tarbiyasida nafaqat ota-ona, balki oiladagi umumiy psixologik iqlim, muloqot madaniyati va qadriyatlar tizimi ham katta rol o‘ynaydi. Ayniqsa, oilada mehr-oqibat, o‘zaro hurmat va qo‘llab-quvvatlash mavjud bo‘lsa, bola o‘zini xavfsiz his qiladi va ijobiy shaxsiy sifatlar tezroq shakllanadi.

Oilaviy muhitning yana bir muhim jihati — tarbiya uslublaridir. Avtoritar, liberal yoki demokratik tarbiya uslublari bolaning xulq-atvoriga turlicha ta‘sir ko‘rsatadi. Masalan, haddan tashqari qat‘iy nazorat asosidagi tarbiya bolada qo‘rquv, o‘z fikrini erkin ifoda eta olmaslik holatlarini keltirib chiqarishi mumkin. Aksincha, demokratik yondashuv esa bolaning mustaqil fikrlashini, mas‘uliyat hissini va ijtimoiy faolligini rivojlantiradi.

Shuningdek, oiladagi muloqot sifati ham ijtimoiy-pedagogik nuqtayi nazardan muhimdir. Ota-ona farzandi bilan ochiq suhbat qurishi, uning fikrini tinglashi va hurmat qilishi bolada o‘ziga ishonchni kuchaytiradi. Bunday muhitda tarbiyalangan bolalar jamiyatda ham o‘z o‘rnini tezroq topa oladi.

Oilada ijobiy namunaviy xulq ham katta tarbiyaviy ahamiyatga ega. Bolalar ko‘pincha kattalarning xatti-harakatlarini kuzatib, ularga taqlid qiladi. Shu sababli ota-onaning madaniyati, muomala odobi va hayotga munosabati bevosita bolaning xarakteriga singib boradi.

Yana bir muhim jihat — oilaning ijtimoiy-iqtisodiy sharoiti. Bu omil bolaning ta‘lim olish imkoniyatlari, bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etishi va rivojlanish jarayoniga bevosita ta‘sir qiladi. Biroq ijtimoiy-pedagogik yondashuv shuni ta‘kidlaydiki, moddiy sharoitdan ko‘ra ma‘naviy muhit ko‘proq hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, oilaviy muhit bolaning shaxs sifatida shakllanishida eng asosiy va hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi. Ijtimoiy-pedagogik yondashuv nuqtayi nazaridan qaralganda, bola tarbiyasida oiladagi psixologik iqlim, ota-ona munosabati, tarbiya uslubi hamda muloqot madaniyati muhim o‘rin egallaydi.

Oilada mehr-oqibat va o‘zaro hurmat ustuvor bo‘lgan muhit bola ruhiyatiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatib, uning o‘ziga ishonchi, ijtimoiy faolligi va mas‘uliyat hissini rivojlantiradi. Aksincha, nizoli yoki beqaror oilaviy muhit bolada salbiy xulq-atvor, tajovuzkorlik yoki ijtimoiy moslashuv qiyinchiliklarini keltirib chiqarishi mumkin.

Shu bois, oilada sog‘lom tarbiya muhitini yaratish, ota-onalarning pedagogik bilim va ko‘nikmalarini oshirish hamda farzand bilan doimiy ijobiy muloqotni yo‘lga qo‘yish dolzarb vazifa hisoblanadi. Umuman olganda, mustahkam va barqaror oilaviy muhit

jamiyatda sog‘lom, ma‘naviy yetuk va ijtimoiy faol shaxslarni tarbiyalashning muhim asosidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.Karimov I.A. Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Ma‘naviyat, 2008.
- 2.Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent, 2016.
- 3.Pedagogika (darslik). – Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti.
- 4.Ijtimoiy pedagogika: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan va texnologiya.
- 5.Mavlonova R.A., To‘raeva O.T. Pedagogika. – Toshkent: O‘qituvchi.
- 6.Shoumarov G.B. Oila psixologiyasi. – Toshkent: Sharq nashriyoti.
- 7.Davletshin M.G. Psixologiya asoslari. – Toshkent: O‘zbekiston.

